

Educar per la pau, organitzar centres constructors de pau

No hi ha dubte que tothom vol la pau. Construir la pau és un repte col·lectiu en el qual tots i totes hem de participar, per això cada persona és important. Educar persones capaces d'aportar a la construcció d'una cultura de pau, tan des dels seus coneixements, com des de la seva actitud i habilitats és bàsic. Podríem dir que la persona és la unitat de treball en aquesta matèria. Aquest és el nostre punt de partida.

Ahora, no podem perdre de vista que les persones són modelades pel context on creixen i viuen, per l'entorn on es troben immerses. És a dir, per educar per la pau és imprescindible garantir entorns on es donin unes condicions desitjades i planificades afavoridores d'aquesta.

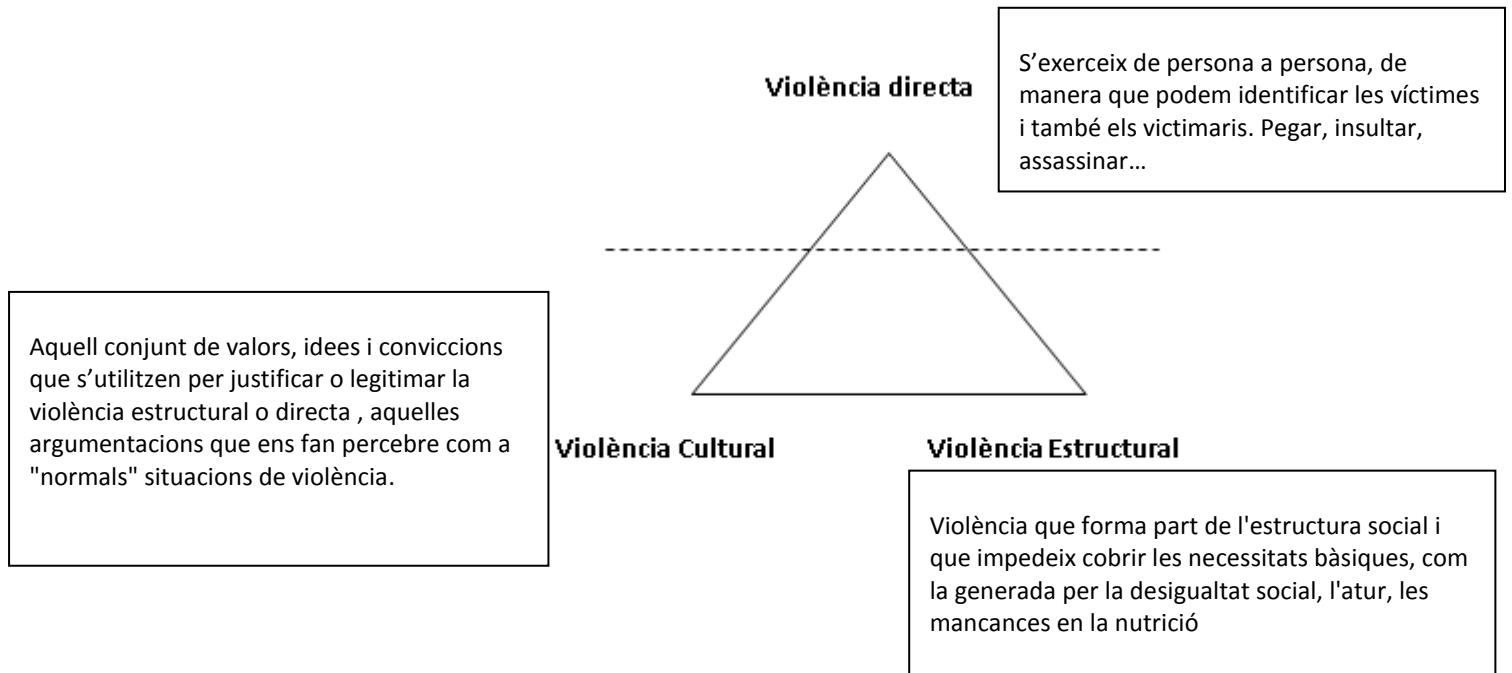
ELS CONCEPTES DE PAU I DE VIOLÈNCIA

Però prèviament ens hem de preguntar com és que, tot i la certesa del gran consens que hi ha entorn el desig de pau, per molta gent segueix sent un concepte abstracte i eteri que no saben com aterrar. Feu la prova: aneu al google imatges i poseu la paraula "pau", veureu molts coloms blancs i alguns cercles amb la forquilla al mig, imatges simbòliques que poques idees ens donen de què podem fer per construir-la. Ven diferent passa amb el concepte contrari de pau, violència, aleshores les imatges són concretes i explícites, ens donen força informació de què podem fer per ser violents.

Tradicionalment hi ha hagut la tendència a definir la pau per allò que no és (pau és quan no hi ha guerra, pau és l'absència de conflicte...), és el que anomenem la *pau negativa*. Es fa necessari construir definicions positives de pau que ens ajudin a imaginar-la i projectar-la. Nosaltres entenem la pau com l'horitzó i alhora el camí a través del que es van cultivant relacions més respectuoses, de cura mútua i cooperatives i estructures socials més justes, democràtiques, equitatives i *noviolentes*. La pau és superar qualsevol tipus de violència, ja sigui directa, estructural o cultural.

Defensem la pau com un concepte síntesis que permet aglutinar moltes corrents, moltes sensibilitats i molts enfocaments sota un mateix paraigües. En un món global, líquid i complex com l'actual, sintetitzar uns principis bàsics consensuats que ens permetin conviure en la pluralitat, tan evident en els nostres dies pot ser de gran utilitat, això és el que ens aporta el concepte de pau.

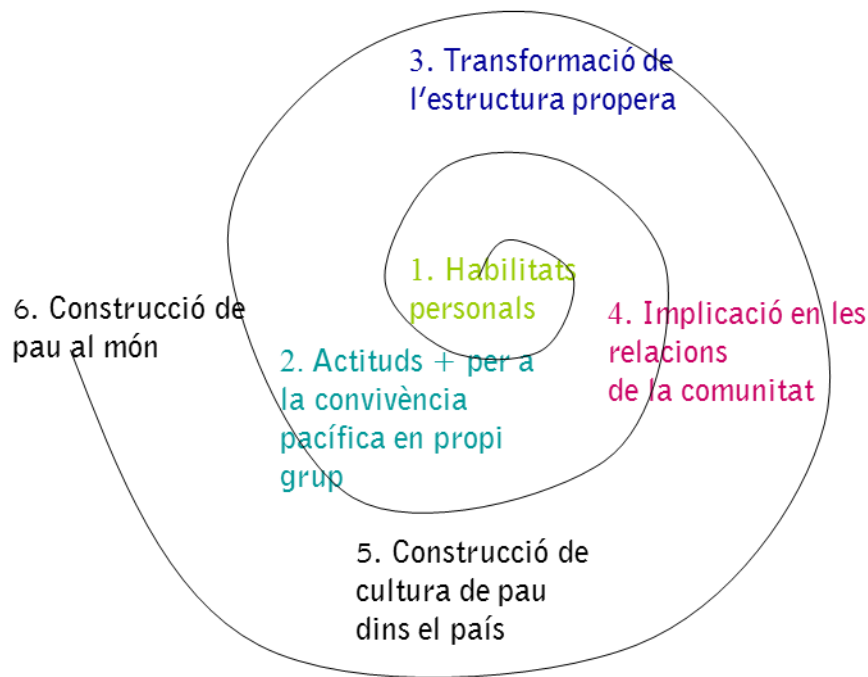
En paral·lel a aprofundir en el significat de pau també cal entendre el concepte de violència. Segons Johan Galtung la violència "*és present quan els éssers humans són influïts de tal manera que les seves realitzacions efectives somàtiques i mentals estan per sota de les seves realitzacions potencials*", és a dir, les persones poden ser víctimes de violències per causes fàcilment identificables o profundament invisibles. Això porta a J.Galtung a diferenciar tres tipus de violències:

EDUCAR PER LA PAU, ALGUNS PRINCIPIS

Educar per la pau requereix donar a l'alumnat els recursos necessaris per establir relacions *noviolentes*ⁱⁱ, és a dir respectuoses, afectuoses, de cura mútua i cooperatives. A més, també busca educar la ciutadania per saber conviure de forma democràtica, afrontar de manera *noviolenta* els conflictes, i organitzar-se des de la solidaritat i l'equitat. Tot plegat inclou molts continguts educatius, que podem sintetitzar en alguns principis i procediments generalitzables. Veiem els principis que considerem claus:

- **El reconeixement de tota persona com a digne d'apreci.** Tota persona necessita construir una bona autoestima per viure i conviure en pau, per això necessita veure's reconeguda i acceptada, en especial en les seves primeres etapes de vida.
- **La mirada positiva envers els conflictes.** Tot i que és sabut que els conflictes requereixen temps, energia i esforços, i sovint s'acompanyen de sensacions desagradables, existeixen i són font de creixement personal i col·lectiu, per tant, viure els conflictes com oportunitat de canvi i evolució facilita encarar-los amb optimisme.
- **La comunicació *noviolenta*.** La comunicació és l'eina de relació. Estem presents al món a través del nostre cos i la manera que tenim de connectar i relacionar-nos amb els altres és comunicant-nos verbal i no verbalment. Aprendre a comunicar-nos sent respectuosos els uns amb els altres, però alhora dient el que considerem necessari dir, és un instrument clau per poder transformar els conflictes positivament.
- **No confondre les persones amb els problemes** que puguem tenir unes amb les altres. Sovint personalitzem els problemes i ataquem la persona enlloc d'atacar el problema. Cal lluitar per solucionar els problemes però respectant, reconeixent i cuidant les persones.
- **La cooperació.** La capacitat de treballar conjuntament per aconseguir un objectiu comú. En cas de conflicte, la capacitat de lluitar conjuntament amb qui tinc discrepàncies per poder resoldre els problemes que compartim, però respectant-nos i reconeixent-nos entre les persones afectades.
- **La *noviolència*.** La capacitat de lluitar fermament per resoldre problemes personals i socials sense utilitzar cap mena de violència.
- **La mirada multidimensional i transformadora.** Totes les persones ens movem a diferents nivells en paral·lel, el personal, el grupal i de centre, i el social i ciutadà, cal educar la mainada perquè tingui els recursos per estar en tots els nivells i actuar per transformar-los i millorar-los.

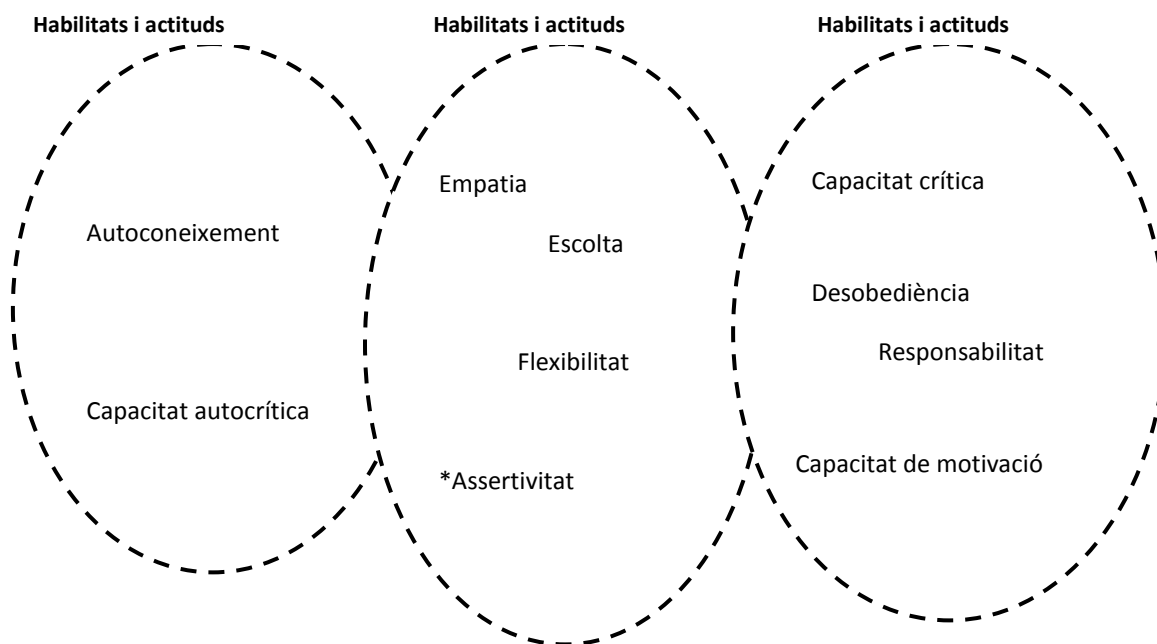

Aplicar aquests principis al marc escolar es pot traduir en nombroses estratègies i actuacions. Un centre educatiu és una estructura social petita que cal organitzar i on es generen moltes relacions interpersonals, on els infants aprenen com conviure pacíficament a través de l'experiència quotidiana, i on hi ha temps educatiu per prendre consciència dels sabers necessaris per fer-ho. Recordem que l'escola, amb les seves fortaleses i febleses, és la institució social que acull totes les persones d'una societat amb la missió d'educar-les.

EDUCAR PERSONES

Com diem a l'inici, les persones són la nostra unitat de treball, cada persona és important, per tant, abans de reflexionar sobre possibles actuacions en el marc escolar, val la pena comentar què és allò que defineix a una persona com a pacífica.

Entenem una persona pacífica com aquella que és capaç de ser respectuosa amb si mateixa, per tant que treballa constantment per avançar en l'autoconeixement, la capacitat d'autocrítica constructiva, i la construcció d'una bona autoestima. És aquella que es preocupa per construir relacions positives amb les altres, que té capacitat d'escoltar i empatitzar amb l'altra però que alhora sap ser assertiva, que es mostra flexible, cooperativa i amb capacitat propositiva davant els conflictes amb l'altre. Aquella persona que té recursos per lluitar per la transformació social, que té capacitat crítica, compromís, responsabilitat, que sap motivar els altres, capaç d'argumentar, i de desobeir i assumir-ne les conseqüències quan alguna cosa li sembla que depassa la dignitat humana, una persona amb gran capacitat propositiva i creativitat.

Qualsevol cosa que un centre educatiu faci en la direcció d'educar persones amb aquestes característiques estarà vinculada a educar per la pau, ja sigui des de les actuacions educatives a l'aula, com des de qualsevol altre àmbit de la vida escolar.

EDUCAR PER LA PAU , ESTRATÈGIES I PROCEDIMENTS

Aconseguir educar persones pacífiques requereix de moltes estratègies i procediments, pel que cal posar en joc tots els recursos dels que disposa un centre i el seu equip educatiu. Quan pensem en educació per la pau, no només hem de pensar en continguts curriculars de les diferents assignatures, és important que pensem en com organitzem el centre perquè sigui *noviolent*, en com organitzem la vida d'aula durant les hores de classe, és a dir en les metodologies d'aula, en quin tipus de relacions establím l'equip educatiu amb la mainada, i en com l'escola s'articula amb l'entorn.

a/ Com organitzem el centre. Promoure una estructura de centre democràtica i noviolenta.

El centre educatiu és un petit sistema social delimitat on totes les persones que en formen part, grans i petites, tenen la possibilitat de conèixer-lo bé i sentir-se'n partícips, i per tant d'influir-hi. És a dir, quan més horitzontal i participativa sigui l'estructura organitzativa del centre, més fàcilment respondrà a les necessitats de totes les persones que el formen, i per tant més evitarem qualsevol violència estructural. En conclusió, cal garantir una estructura de centre *noviolenta* i democràtica.

Un centre democràtic és aquell que estableix procediments participatius en totes les seves dimensions de treball, que escolta i pregunta als diversos col·lectius que la configuren; que reflexiona sobre com establir formes de presa de decisions efectives i democràtiques; que opta per l'establiment de normes de convivència consensuades i constructives i lluita per establir mecanismes de disciplina democràtica; on es distribueixen les tasques de forma equitativa i des de la corresponsabilitat; i on s'entén el concepte d'autoritat com la capacitat d'intervenir i resoldre els conflictes de forma justa. Sugerim en la següent taula possibles actuacions:

Criteri	Possibles actuacions
Assegurar un bon	. Crear un clima de coneixement, estima i confiança: planificar un

<p>funcionament en equip</p>	<p>bon pla d'acollida per al nou professorat, compartir notícies i celebracions personals, etc.</p> <ul style="list-style-type: none"> . Millorar els canals de comunicació, participació i de la presa de decisions col·lectiva: tant en el claustre, com en equips docents, departaments o comissions. . Aprendre de les experiències dels propis companys: garantir un espai de reflexió per discutir i revisar el projecte educatiu, fer-se observacions els uns als altres per analitzar i compartir estratègies, experimentar amb les tutories i les classes compartides, o treballar per comissions. . Promoure la presència compartida de dos mestres a l'aula, sempre que l'organització dels suports ho permeti. . Participar conjuntament d'activitats de formació de professorat. Obrir les que ho permetin a altres col·lectius adults del centre. . Garantir una bona coordinació amb l'equip de menjador, consergeria i el personal administratiu, així com amb les famílies.
<p>Garantir mecanismes per a la participació de tothom</p>	<ul style="list-style-type: none"> . Promoure una direcció flexible i dialogant, alhora que decidida. . Promoure la cooperació com a cultura del centre. . Establir mecanismes de participació vinculant de l'alumnat (consell d'estudiants, comissions de treball, responsabilització en tasques d'organització de centre...). . Promoure la participació de les famílies. . Cuidar l'acollida com a element facilitador per a què les persones s'impliquin al centre i s'engresquin a participar-hi (vetllar per un bon pla d'acollida per a tothom a inici de curs, cultivar un actitud d'acollida). . Comptar amb el suport i col·laboració dels serveis educatius i municipals per enriquir els debats que hi hagi al centre.
<p>Consensuar un concepte d'autoritat democràtica</p>	<ul style="list-style-type: none"> . Mostrar-nos com a persones més enllà del rol "professor". Tractar els estudiants com a persones i no només com a alumnat. . Definir-nos com a educadors, amb voluntat d'acompanyar l'alumnat en el seu camí de créixer com a persona. Reconèixer el nostre propi procés d'aprenentatge i creixement continuat al qual l'alumnat també ens fa aportacions. . Ajudar l'alumnat a avançar en els seus objectius d'aprenentatge. Actualment això requereix actuar com a facilitador de l'aprenentatge des de noves estratègies didàctiques com l'aprenentatge cooperatiu, el treball per projectes o altres. . Cedint poder de participació i presa de decisions a l'alumnat. . Treballar amb l'equip educatiu la necessitat de mostrar-se confiablès i coherents davant l'alumnat.
<p>Definir codis de convivència compartits</p>	<ul style="list-style-type: none"> . Repensar el Règim de Reglament Intern (RRI) com a instrument consensuat, pràctic i conegut per tota la comunitat escolar.

	<ul style="list-style-type: none"> . Estipular mecanismes de participació que permetin valorar constantment els problemes de convivència que puguin sorgir: assemblees d'aula i consell d'estudiants, comissió de convivència, bústia de suggeriments, etc. . Establir mecanismes <i>noviolents</i> per solucionar els casos de vulneració de les normes de convivència.
Distribuir tasques quotidianes des de la corresponsabilitat	<ul style="list-style-type: none"> . Cedir a l'alumnat totes aquelles tasques que pugui realitzar i organitzar-lo per garantir-ne l'execució: el manteniment de material fungible de les aules, la participació en comissions, etc. . Distribuir de forma equitativa i des de la cooperació les tasques que toca assumir des de l'equip docent. . Cuidar un clima d'ajuda mútua entre col•lectius laborals del centre.

Un centre educatiu *noviolent*, com hem dit, és aquell que lluita de forma activa i conscient per superar qualsevol tipus de violència. Per fer-ho es preocupa de compartir un concepte ampli de violència; estableix criteris pedagògics en al gestió del temps i l'espai enfront altre tipus de criteris; vetlla per evitar qualsevol tipus d'exclusió i promoure una escola inclusiva; implementa procediments de transformació *noviolenta* de conflictes; lluita per superar la reticència al canvi que dificulta superar situacions de violència naturalitzades; i educa els infants i als membres de l'equip educatiu en l'esforç i la capacitat de lluita per avançar vers models més justos, equitatius i *noviolents*.

Criteri	Possibles actuacions
Compartir un concepte ampli de violència	<ul style="list-style-type: none"> . Garantir, a través de formació, que l'equip educatiu comparteix aquest concepte. . Vetllar per identificar elements violents del currículum ocult, de l'organització de centre i aula, o de les relacions infant-adult. . Preocupar-se per partir de les necessitats dels infants al prendre decisions, i per tant prioritza sempre criteris pedagògics. . Garantir un autèntic treball en equip i des de criteris compartits per part de tot el personal educador, per tal d'assegurar la coherència en les intervencions amb els infants. . Democratitzar l'aprenentatge fent propostes que fomentin el treball autònom i des de la interacció social per respectar els diferents ritmes de l'alumnat.
Establir criteris pedagògics en la gestió del temps i l'espai	<ul style="list-style-type: none"> . Cuidar els espais del centre per promoure un ambient acollidor. Valorar tots els espais com a possibles espais educatius. Pensar en alguns espais de relaxació i de resolució de conflictes. . Incloure el menjador en qualsevol proposta d'organització de la convivència del centre. Promoure menjadors cooperatius. . Vetllar per una distribució inclusiva dels espais del pati, que reculli els interessos de tot l'alumnat, més enllà dels que juguen a futbol. . Prioritzar criteris pedagògics en l'elaboració dels horaris, d'acord amb el PEC.

<p>Promoure una escola inclusiva</p>	<ul style="list-style-type: none"> . Vetllar per respondre a les necessitats dels infants d'estima, reconeixement, aprenentatge i suport en moments difícils. . Lluitar per superar les diferents barreres per a la participació i l'aprenentatge que l'alumnat vagi trobant en la interacció infant-context. . Imaginar i aprofitar tots els recursos als que un centre pot accedir des d'una mirada àmplia del suport a la diversitat. Més enllà de la necessària intervenció de professorat especialitzat, promoure estratègies d'apadrinaments, aprenentatge cooperatiu, tutories entre iguals, aprenentatge servei, suports externs, etc. . Cuidar el clima d'acollida del centre, vetllar per un bon pla d'acollida per a tothom a inici de curs.
<p>Implementar procediments de transformació <i>noviolenta</i> de conflictes</p>	<ul style="list-style-type: none"> . Promoure una perspectiva positiva del conflicte com a cultura d'escola. Entendre el conflicte com a connatural a la vida escolar i per tant integrar-lo-hi. . Educar l'alumnat en eines i procediments per a la transformació de conflictes. . Establir recursos i mecanismes per a treballar els conflictes: equips de mediació, alumnes ajudants, racons per resoldre conflictes, etc. . Donar eines al professorat per ajudar l'alumnat en moments de conflictes, i per els propis conflictes amb companys. . Buscar mecanismes reparadors i educatius, enfront el càstig en situacions de conflicte per vulneració de normes.
<p>Lluitar per superar la reticència al canvi que dificulta superar situacions de violència naturalitzades</p>	<ul style="list-style-type: none"> . Instaurar i consolidar una dinàmica d'innovació educativa on cada projecte permeti reflexionar sobre l'acció educativa, avaluar-la i impulsar canvis per a la seva millora. . Crear espais formatius i d'intercanvi pedagògic entre l'equip educatiu.
<p>Educar per l'esforç i la capacitat de lluita per avançar vers models més justos i equitatius</p>	<ul style="list-style-type: none"> . Promoure metodologies educatives que fomentin l'esforç i la motivació de l'alumnat. . Fomentar la responsabilitat en l'alumnat, a través de promoure la participació vinculant i l'aprenentatge autònom i cooperatiu. . Promoure la participació i anàlisi de problemes del centre o entorn per fomentar la capacitat crítica i implicació de l'alumnat. Promoure l'aprenentatge-servei. . Promoure l'assertivitat en l'alumnat a través de la creació de grups comunitat, d'un clima escolar d'acollida, de la participació, i d'educar en recursos i habilitats per al conflicte. . Educar en la creativitat, incloent-ne el seu desenvolupament al currículum. . Valorar amb cura les situacions de desobediència de l'alumnat, per tractar-la de forma educativa. Diferenciar aquelles que l'alumnat sàpiga argumentar i assumir-ne les conseqüències, de les que siguin

expressions disruptives no argumentades.
--

b/ La gestió pacífica i pacifista de l'aula

L'aula és l'espai on l'alumnat passa més hores, on conviu més intensament en el marc d'un grup, i on més participa d'activitats educatives dirigides. El fet que sigui un espai de convivència i treball fa que, més enllà dels continguts d'àrees de coneixement que es treballin, el com es treballin, allò que facin i visquin a l'aula, serà també una important font d'aprenentatges de pau i convivència.

Des d'aquesta perspectiva, vetllar perquè les interaccions socials a l'aula eduquin els infants en la convivència pacífica i el desenvolupament d'habilitats socio-emocionals, i que el treball acadèmic formi l'alumnat en l'autonomia, el treball en equip, la capacitat d'esforç o la de solucionar problemes serà molt important.

És a dir, en el temps d'aula cal treballar per una vivència de grup com a una comunitat acollidora, comunicativa i cooperativa i utilitzar metodologies educatives que incorporin pràctiques fomentadores d'habilitats per a la pau.

criteris	Possibles actuacions
Promoure una vivència de grup com una comunitat acollidora, comunicativa i cooperativa	<ul style="list-style-type: none">. Fer un complert pla d'acollida a inici de curs.. Organitzar activitats d'estima i reconeixement mutu entre els nens i nenes: celebració d'aniversaris, reconeixement de fets personals importants, jocs cooperatius, dinàmiques tutorial, etc.. Organitzar l'aula de forma cooperativa: distribució espacial de taules i racons, planificació de càrrecs, promoure activitats didàctiques en aprenentatge cooperatiu, etc.. Garantir un espai grupal periòdic on fer seguiment de la convivència i la vida de grup. Planificar un espai setmanal tutorial d'assemblea de grup.. Consensuar les normes de convivència dins l'aula i en la vida de grup. Pactar i aprendre procediments de transformació de conflictes dins l'aula.
Utilitzar metodologies educatives que incorporin pràctiques fomentadores d'habilitats per a la pau.	<ul style="list-style-type: none">. Buscar metodologies didàctiques que facin sentir l'infant protagonista del seu procés d'aprenentatge. Treballar per projectes, per experimentació socioafectiva, per contractes didàctics, etc.. Fer de l'aprenentatge una vivència social. Fomentar l'aprenentatge cooperatiu, les tutories entre iguals, etc.. Promoure propostes d'aprenentatge que connectin l'infant amb el seu entorn proper i en fomentin la vinculació. Utilitzar el treball per projectes, l'aprenentatge-servei, l'aprenentatge socioafectiu, sortides, etc.

c/ La relació educativa

Hem dit que la pau és "...cultivar relacions més respectuoses, de cura mútua i cooperatives ...". La relació amb l'adult de referència és una gran oportunitat per transmetre valors de pau i models de

relació amb l'altre. Tota persona està impregnada d'un projecte ètic i polític, és a dir, tota persona té una mirada concreta i particular envers com entén el món que transmet en les seves relacions.

Tot i respectant la individualitat de cada docent, és important que l'equip educatiu tingui uns mínims criteris compartits sobre com s'ha de relacionar amb el seu alumnat. En aquest tema són importants aspectes com de quina manera l'adult es comunica amb l'infant, com promou espais personals de coneixement i reconeixement de cada alumne, com entén el concepte d'autoritat, o com treballa la consciència de la pròpia percepció envers l'alumnat.

Criteri	Possibles actuacions
Cuidar la comunicació activa, efectiva i empàtica	<ul style="list-style-type: none"> . Assegurar-nos que la comunicació és efectiva i activa, que ens fem entendre i que comprenen el que els infants ens expliquen. . Saber parlar i escoltar de manera empàtica, reconeixent la vivència de l'altre. . Buscar constantment recursos i formació per a millorar les pròpies eines de comunicació.
Promou espais personals de coneixement i reconeixement de cada alumne	<ul style="list-style-type: none"> . Promoure les tutories personalitzades o en petit grup amb tot l'alumnat. Promoure un espai de confiança i coneixement amb cada alumne per detectar possibles dificultats o problemes i promoure un espai afectiu. Aquesta tasca es pot assumir des de tot el professorat o des de les persones tutores de grup.
Entendre el concepte d'autoritat democràtica	<ul style="list-style-type: none"> . Entendre que l'autoritat no la dóna l'expertesa en una matèria curricular específica, sinó la capacitat de generar confiança entre l'alumnat, i de fer-lo sentir acompanyat en els seus aprenentatges i dificultats.
Tenir consciència de la pròpia percepció envers l'alumnat	<ul style="list-style-type: none"> . Democratitzar la vida d'aula donant el màxim d'autonomia a l'alumnat, i reduir la influència que la percepció de la mestra pugui tenir sobre aquest. . Contrastar amb l'equip docent, implicar-lo en l'acció tutorial, demanar-li observacions crítiques, o compartint aula en algunes sessions. . Treballar l'autoconeixement per controlar i reorientar possibles projeccions personals en les relacions amb l'alumnat.

d/ L'articulació amb l'entorn

Més enllà de l'escola i la família els infants formen part d'una comunitat. L'escola té la responsabilitat doble envers aquesta per a: d'una banda donar suport a que l'activitat educativa per als infants es desenvolupi més enllà de l'escola, és a dir sumar-se a la promoció d'un municipi educador; de l'altra, col·laborar en fer de l'entorn una comunitat acollidora i pacífica en la que nens i nenes es puguin sentir arrelats.

Portes endins, l'escola ha de deixar-se ajudar per l'entorn: ha de ser sensible a qualsevol proposta de col·laboració que li arribi del municipi o de la comunitat, i ha de saber fer un bon ús dels serveis municipals i demanar ajuda a l'entorn quan la requereixi.

Criteris	Possibles actuacions
Donar suport a que l'activitat educativa per als infants es desenvolupi més enllà de l'escola	<ul style="list-style-type: none"> . Treball en xarxa amb els serveis educatius i entitats educadores de la comunitat. . Promoure activitats educatives extraescolars en consonància amb les necessitats de l'alumnat i les seves famílies, i del propi projecte educatiu
Col·laborar en fer de l'entorn una comunitat acollidora i pacífica	<ul style="list-style-type: none"> . Implicar-se en les activitats significatives que s'esdevinguin al barri o poble (festes, reivindicacions, etc.). . Promoure l'aprenentatge-servei.
Ser sensible a qualsevol proposta de col·laboració que li arribi del municipi o de la comunitat	<ul style="list-style-type: none"> . Treball en xarxa amb els serveis educatius i entitats educadores de la comunitat. . Promoure l'aprenentatge-servei. . Permetre l'ús de l'espai del centre per a un ús social més enllà de l'horari lectiu.
Fer un bon ús dels serveis municipals i demanar ajuda a l'entorn quan la requereixi	<ul style="list-style-type: none"> . Treball en xarxa amb els serveis educatius i entitats educadores de la comunitat.

CONCLUSIONS

Construir la pau des de l'àmbit educatiu vol dir educar persones pacífiques i pacifistes, com diu J. Delors a l'Informe a la UNESCO sobre l'educació pel segle XXI ⁱⁱⁱ *"la funció essencial de l'educació es conferir a tots els éssers humans la llibertat de pensament, de judici, de sentiments i d'imaginació que necessiten per que els seus talents aconseguixin la plenitud i seguir essent artífexs, en la mesura del possible, del seu destí (...). El desenvolupament (personal) té per objecte el desplegament de la persona en tota la seva riquesa y en la complexitat de les seves expressions i dels seus compromisos: individu, membre d'una família i d'una col·lectivitat, ciutadana i productora, inventora de tècniques i creadora de somnis"* (p.107)

Els centres educatius eduquem persones, l'educació per la pau ens aporta reflexions i recursos per educar persones en *"aprendre a viure junts"*, i ens adverteix de que més enllà de les activitats educatives que els adreçem, cal garantir un context estructural coherent amb els continguts educatius que els permeti, a cada una d'elles, créixer i experimentar un entorn on aquests continguts siguin una realitat quotidiana, si no ho fem així, no es donarà el creixement personal desitjat de l'alumnat.

Finalment, també cal construir un context cultural educador en la pau. En el context social actual, com indica l'informe Delors, diferents veus diuen que les persones, per fer-se un lloc en el món laboral, necessiten ser educades en competències tècniques, però també socials: saber-se comunicar, saber treballar en equip, resoldre problemes, transformar conflictes positivament o tenir creativitat i iniciativa, tot plegat és una bona oportunitat per la cultura de pau, que té per objectiu desenvolupar aquestes habilitats.

Dit d'una altra manera, en el món actual educar per la pau és preparar els futurs ciutadans pel món social i laboral del segle XXI. L'educació per la pau té una trajectòria teòrica i pràctica que pot ser molt

útil pel moment actual de l'educació en el nostre país, en transició entre la cultura docent obsoleta de la qualificació i la nova cultura del treball per competències.

BIBLIOGRAFIA

BARBEITO, C.; CAIRETA, M. (2008) *Jocs de Pau. Caixa d'Eines per Educar per una Cultura de Pau*. Col.Edupaz, 23. La Catarata.

CAIRETA, M (2010) *Formació de formadors en educació per la pau. Material de suport per al Projecte de convivència i Èxit Educatiu del Departament d'Educació*. ECP.

DELORS, J. I altres (1996). *L'educació enterra un tresor. Informe a la UNESCO de la Comissió internacional sobre la educació per al segle XXI*. Edicions UNESCO.

TUVILLAS, J. *Cultura de paz: desafío para la educación del siglo XXI*. www.monografias.com

ⁱ GALTUNG, J. (1975) *Violence, peace and peace research*, vol 1. Copenhagen.

ⁱⁱ Parlem de *noviolència* com a substantiu en el sentit gandhià que defensa superar la passivitat i lluitar contra la violència sense utilitzar cap tipus de violència.

ⁱⁱⁱ DELORS, J. I altres (1996). *L'educació enterra un tresor. Informe a la UNESCO de la Comissió internacional sobre la educació per al segle XXI*. Edicions UNESCO